

ZEESCHEPSELS

EEN VOORTVLOEISEL VAN HET ANTROPOCEEN UIT DE NOORDZEE



NAAM LIENEKE DONKER

OPLEIDING ARTCODE

STUDENTNUMMER 363071

ZEESCHEPSELS

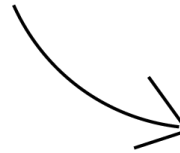
EEN VOORTVLOEISEL VAN HET ANTROPOCEEN UIT DE NOORDZEE

AUTEUR	Lieneke Donker
STUDENTNUMMER	363071
E-MAILADRES	l.donker@student.fontys.nl
OPLEIDING	ArtCoDe
ONDERWIJSINSTELLING	Fontys Hogeschool voor de Kunsten
ADRES	Zwijzenplein 1, 5038 TZ Tilburg
LOOPBAANBEGELEIDER	Mario van Bakel
AFSTUDEERBEGELEIDERS	Anja Hertenberger; Emmy Polkamp; Lucas Maassen; Peter van de Riet
INLEVERDATUM	29/04/22

VOORWOORD

Mijn liefde voor kunst begon al vroeg op de knutselzolder in het huis waar ik ben opgegroeid. Mijn ouders hebben mij altijd meegenomen naar musea, waardoor ik al vroeg heb leren kijken naar kunst. Ik uitte mijn creativiteit destijds voornamelijk door te tekenen op mijn huiswerk en door verhaaltjes te schrijven. Ook heb ik al vroeg een grote affiniteit met dieren gekregen, doordat we altijd allerlei huisdieren hebben gehad. Ik heb dan ook vroeg besloten dat ik wilde paardrijden.

Mijn tekeningetjes in een van mijn schriften



Een van de eerste keren dat ik op een pony zat



Tijdens het Voortraject Beeldend heb ik geleerd om diepgang te geven aan het beeldende werk dat ik maak. Hierdoor heb ik mijn passie echt ontdekt en heb ik besloten om te beginnen aan de studie ArtCoDe (Art, Communication and Design) aan de Fontys Hogeschool voor de Kunsten in Tilburg.

Studerende aan ArtCoDe, ben ik meer over mezelf te weten gekomen als kunstenaar. Ik wil graag een betere wereld creëren, waarin mensen begrijpen dat ze onderdeel zijn van een diepe ecologie en dat ze niet het middelpunt van het bestaan zijn. Ik gun het alle dieren om

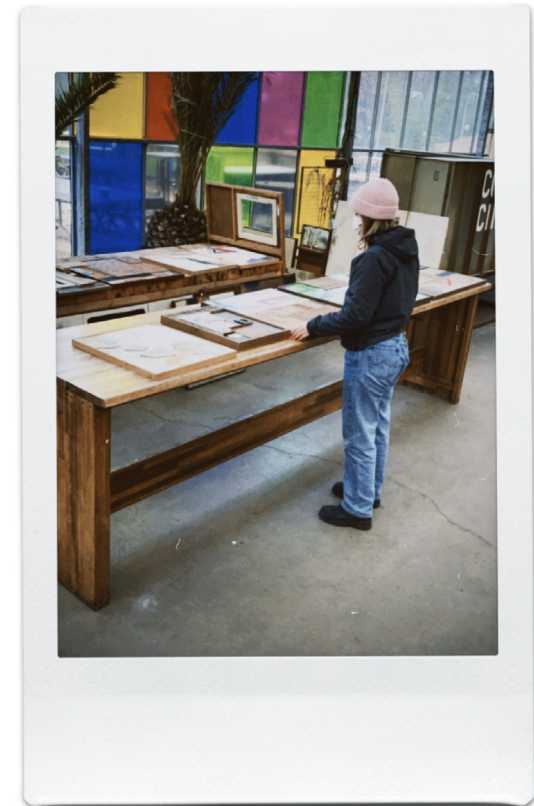
een fijn leven te lijden waarbij ze zo gelukkig mogelijk zijn.

Ik ben altijd geïnspireerd geweest door dieren en de natuur, maar ook door maatschappelijke thema's. Wat ik het belangrijkste vind in mijn werk is dat het betekenis heeft.

Daarnaast ben ik geïntrigeerd door duistere kunst. Ik vind horrorfilms fascinerend en ik hou ervan om te kijken naar duistere schilderijen en andere kunstvormen. Ook houd ik van surrealistische kunst. Dit komt doordat de werkelijkheid wordt vervormd en je gaat twifelen over je waarnemingen. Ik vind het interessant om dit principe toe te passen in combinatie met de mysterieuze kant van de natuur.

Vanuit deze interesses ben ik voor mijn afstudeerstage terecht gekomen bij de Verbeke Foundation te Kemzeke, België. De Verbeke Foundation is een museum dat dicht is verbonden met de natuur. Het overkoepelende thema is oneindigheid en de cyclus van het leven, maar ook van afval en materialen. Er is veel luguber werk aanwezig en duizenden surrealistische collages en assemblages. Daarnaast staat er veel conceptueel werk, waarbij het vaak gaat over milieuvervuiling.

De kunst is echt precies wat mij intrigeert en iedere dag



Ik aan het werk

ontdekte ik er weer iets anders.

Ik liep er stage bij een van de curatoren, Tineke Schuurmans, waarbij ik veel verschillende taken heb gekregen. Hierdoor heb ik kunnen ondervinden wat wel of juist niet goed bij mij past. Ook heb ik er veel inspiratie opgedaan door alle kunst en kunstenaars die ik er ben tegengekomen.

Hier sliep ik



Mooi uitzicht vanaf Blob VB3 van vmdA-architecten. Je ziet hier een oude reddingsboei, waarvan er nog een op het terrein aanwezig is, genaamd 'Capsule Hotel' uit 2007 van Dennis Oudendijk.

SAMENVATTING

De mensheid heeft een nieuw tijdperk gecreëerd: het Antropoceen. Antropoceen draagt de betekenis 'geologisch tijdperk van de mens', een begrip dat in de wereld is gebracht door de Nederlandse Nobelprijswinnaar Paul Crutzen. Dit betekent dat we de aarde behoorlijk beïnvloeden met onze menselijke ingrepen.

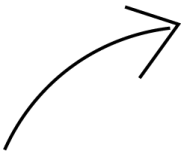
De gevolgen van het Antropoceen zijn immens en de verwachting van vele wetenschappers is dan ook dat de mens zichzelf zal uitroeien.

Mijn fascinatie voor de Noordzee is altijd al aanwezig geweest. Ik ging er vroeger dan ook regelmatig naar toe en vond het dan vooral heel leuk om te zoeken naar schelpen.

Ook de bewoners van de zee intrigeren mij. Daarom heb ik in het tweede jaar van de opleiding samen met Maartje van Eck een zeeschepsel gemaakt. Dit zeeschepsel kreeg een vorm die wij passend vonden voor een zeedier, zoals de zeezoogdieren en vissen die wij kennen. We wilden dan ook een geluid nabootsen dat ons deed denken aan onder andere walvissen. Hiervoor hebben wij allerlei geluiden opgenomen waaronder trein geluiden en het geluid van bladzijdes van een boek. Het

geluid doet erg denken aan de mysterieuze zang van walvissen.

Ik vond dit zo'n mooi project dat ik er graag mee verder wilde voor mijn afstudeerproject. Echter vond ik dat er wel een betekenisvollere boodschap achter moest liggen. Zo legde ik al snel de link met de plasticsoep en ben ik onderzoek gaan doen naar de invloed van de mens op de oceaan en in het bijzonder de Noordzee.

 Soundscape

Klik



LIENEKE DONKER | NL °1997, ZEESCHEPSEL, 2019

De Noordzee wordt aangetast doordat de mens haar uitbuit, mishandelt en verwaarloost. Hierdoor komen nu nog voornamelijk niet-menselijke dieren in de problemen.

Ze eten het plastic dat door ons is weggegooid of raken erin verstrikt; door geluidsoverlast van schepen, windmolens, explosies en booreilanden (seismiek) worden ze doof, raken ze verdwaald, gaan ze dood en spoelen ze aan; ze worden aangevaren door vrachtschepen waardoor ze overlijden of gewond raken en we vissen ze massaal op met netten waarmee de bodem wordt aangetast.

Wij als mensen denken vaak dat we hiermee alleen anderen schaden en als we egoïstisch genoeg zijn kan dat ons vrij weinig schelen. Echter leven wij in een diepe ecologie. We zijn onderdeel van onze omgeving dus de natuur en dieren om ons heen.

Als wij deze omgeving schaden, schaden we dus ook onszelf. Daarnaast vinden veel mensen het verschrikkelijk om niet-menselijke dieren te zien lijden en voelen zich schuldig om de grootschalige vervuiling van het milieu.

Deze problematiek kan alleen worden opgelost als we samenwerken aan een goede omgang met de Noordzee en gezamenlijk besluiten om onze levensstijl aan te passen.

Ik wil met mijn afstudeerproject laten zien wat voor invloed de mens heeft op de Noordzee. Daarvoor heb ik onder andere het boek 'De stem van de Noordzee' van Laura Burgers, Eva Meijer en Evanne Nowak gelezen. Hierin is beschreven hoe vele mensen rouw ervaren door allerlei vormen van verlies, veroorzaakt door ecologische ontwrichting. Er wordt gesproken over een vervreemdend gevoel van het normale leven, fatalisme, nietigheid, absurditeit en de vraag wat überhaupt normaal is.

Ze vertellen wat voor invloed het antropoceen heeft op het milieu, waaronder de Noordzee en daardoor ook op de mens. Ook kijken ze of het mogelijk is om van de Noordzee een rechtspersoon te maken.

Tijdens de minor 'Filosofie en Ethiek' heb ik geleerd over dierenethiek. Ook hier kwam onder andere Eva Meijer aan bod, maar ook andere filosofen die met deze thematiek bezig zijn of ooit zijn geweest.

Daarnaast ben ik allerlei kunstenaars tegengekomen die ook met de vervuiling van de oceaan bezig zijn. Zij maken vooral kunst van plastic uit de zee om te laten zien hoeveel afval er terecht komt, met het doel om mensen ervan bewust te maken.

Ik ben er echter ook achtergekomen hoe schadelijk geluidsoverlast is voor de dieren in de Noordzee. Daarom wil ik hiervoor ook bewustwording creëren.

Ik ben dan ook tot het besluit gekomen om zeeschepsels te maken van afval dat ik heb gestrandjut en daarbij een soundscape te maken die de geluidsoverlast onderwater nabootst. Het geluid moet verstorend en vervreemdend zijn en de zeeschepsels moeten bij de kijker empathie en medeleven opwekken.

INHOUDSOPGAVE

1. INFORMATIEPAGINA	2	9.13 PROCES	55
2. VOORWOORD	3	9.14 STRANDJUTTEN OP TEXEL	56
3. SAMENVATTING	6	11. ONDERZOEKSRÉSULTATEN	58
4. INHOUDSOPGAVE	10	12. CONCLUSIE	59
5. INLEIDING	11	13. REFLECTIE	60
6. FIGUREN- EN TABELLENLIJST	13	14. LITERATUURLIJST	62
7. BEGRIPPENLIJST	15		
10. METHODOLOGIE	16		
9. THEORETISCH KADER EN LITERATUURONDERZOEK	17		
9.1 TENTOONSTELLINGSTEKST	27		
9.2 INSPIRATIE	28		
9.3 KNUZELS	38		
9.4 STRANDJUTTEN	40		
9.5 INSPIRATIE BIJ SEA LIFE	42		
9.6 JUTSELS	43		
9.7 HILVARIA STUDIO'S	45		
9.8 KLEI EN LATEX	46		
9.9 MINI GRADUATION WEEK	47		
9.10 STRANDJUTTEN IN SCHEVENINGEN	49		
9.11 NIEUWE JUTSELS	51		
9.12 NIEUWE ZEESCHEP SELS	52		

INLEIDING

Vanuit mijn zorgen om de Noordzee en mijn fascinatie voor haar bewoners, wil ik zeeschepsels maken die laten zien wat het Antropoceen de Noordzee heeft aangedaan. In eerste instantie zou het zeeschepsel symbool staan voor het rouwen om de destructie van de oceaan wat wordt gerealiseerd door de mens. Deze boodschap heb ik toch aangepast.

Het zeeschepsel is 'geschapen' door de mens die als het ware de rol van een godheid heeft aangenomen. Het staat symbool voor de destructieve invloed van het Antropoceen op de oceaan. Deze bestaat uit vervuiling, geluidsoverlast, dieren die worden aangevaren door schepen, leegvissen, etc.

Dankzij mijn stage heb ik kennis gemaakt met het curatorschap. Hierdoor voel ik me gemotiveerd om uiteindelijk zelf curator te worden. Het is een heel veelzijdig en interessant vak, waar veel voldoening uit te halen valt. Daarom heb ik besloten dat ik voor mijn afstudeerproject iets neer wil zetten dat mij kan helpen bij het worden van curator.

Als curator moet je voornamelijk kunnen aantonen dat je ervaring hebt met het inrichten van tentoonstellingen. Ik heb het dan ook tot mijn doel gemaakt om een tentoonstelling in te richten voor mijn afstudeerproject.

Nu heb ik overwogen op welke manier ik dat dan zou kunnen doen en eigenlijk ben ik dankzij mijn begeleiders tot de conclusie gekomen dat het wel mooi zou zijn om de zeeschepsels de kunstenaars te laten zijn waarvoor ik ga cureren. Ik heb me dan ook voorgenomen om goed naar ze te kijken, hun essentie te vatten en te begrijpen wat hun visie is, zodat ik die waar kan maken.

De eerste stap om dit te onderzoeken was het aanschaffen van het boek 'De stem van de Noordzee' van Laura Burgers, Eva Meijer en Evanne Nowak. In het boek worden gesprekken met allerlei mensen die zich zorgen maken over de ecologische ontwrichting behandeld, maar ook hoe wij als mensen kunnen luisteren naar de zee en tot slot wordt er onderzocht of de Noordzee een eigen rechtspersoon zou kunnen zijn.

Vervolgens heb ik om me heen, maar ook online kunstenaars opgezocht die met vergelijkbare thema's bezig zijn of die kunst maken die mij kunnen inspireren tot het maken van de zeeschepsels.

Ik ben gaan strandjutten om materialen te verzamelen. Tijdens het strandjutten heb ik geobserveerd wat er te zien en te horen was in mijn omgeving, omdat het strand natuurlijk heel dichtbij de zee is en daardoor ook veel invloed op haar heeft.

Ik heb de materialen leidend laten zijn voor de vorm van de zeeschepsels en wilde nog niet te snel voor een vorm kiezen. In mijn proces is ook terug te zien dat ik voor allerlei verschillende vormen ben gegaan en dat het soms ook uit elkaar is gevallen, waardoor het weer nieuwe vormen aannam.

Verder heb ik online onderzoek gedaan naar wat dan de gevolgen zijn van het Antropoceen op de Noordzee. Zo ben ik erachter gekomen dat bepaalde geluiden ervoor zorgen dat walvissen acuut overlijden. Zo worden ook veel dieren doof door het heien van windmolens. Hierdoor kunnen ze zich niet oriënteren om bijvoorbeeld voedsel te vinden, waardoor ze overlijden en aanspoeien.

Ik vind dit hele aangrijpende zaken en het maakt me verdrietig om te weten dat dit plaatsvindt. Echter heeft het me wel gemotiveerd om bewustwording te creëren bij mensen om ervoor te zorgen dat er bijvoorbeeld een geluidslimiet komt in de Noordzee.

Ik ga hier in mijn verslag nog dieper op in en laat meerdere visies zien ten aanzien van het onderzoek en ga antwoord geven op de vraag hoe ik laat zien wat de invloed is van het Antropoceen op de Noordzee door antwoord te geven op de bijbehorende deelvragen.

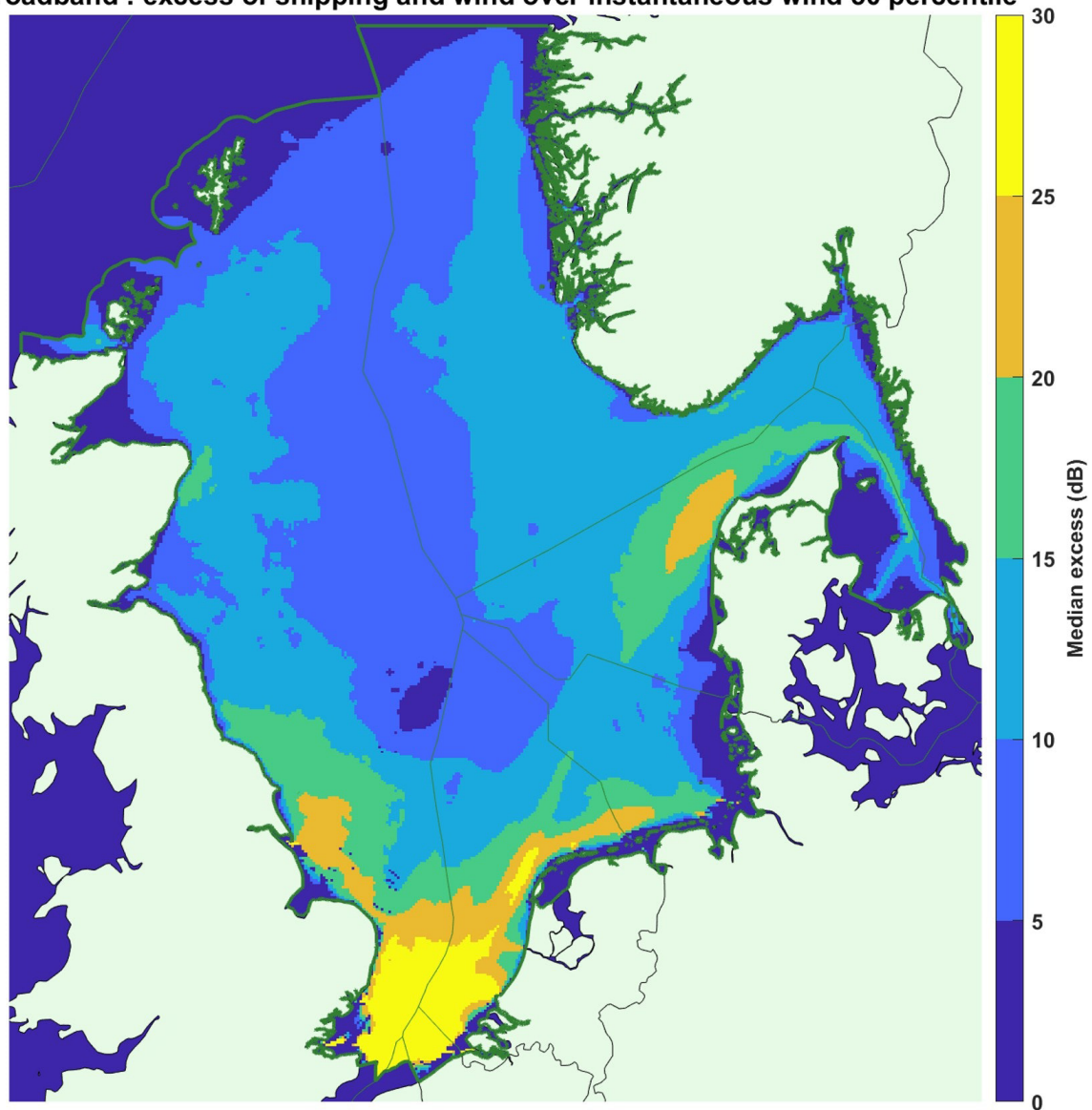
Deze deelvragen zijn als volgt:

- **WELKE MATERIALEN GA IK GEBRUIKEN?**
- **WELKE VORM GAAT HET VOORWERP KRIJGEN?**
- **HOE GEEF IK HET ZEESCHEPSEL IDENTITEIT?**
- **HOE LAAT IK HET DE JUISTE BOODSCHAP COMMUNICEREN?**
- **WELKE GELUIDEN GA IK GEBRUIKEN?**
- **WIE KAN MIJ HIERBIJ HELPEN?**

Uiteindelijk ga ik nog reflecteren op mijn proces en mijn onderzoek.

FIGUREN- EN TABELLENLIJST

Broadband : excess of shipping and wind over instantaneous wind 50 percentile



(Rijkswaterstaat, z.d.)

BEGRIPPENLIJST

ANTHROPOCENE HORROR: een gevoel van afschuw over de veranderende omgeving wereldwijd, waardoor een gevoel van bedreigingen ontstaat die niet op een bepaalde plaats verankerd hoeven te worden, maar die zich overal voordoen (Clark, 2022).

DEPOSITIE: het neerslaan van stoffen zoals ammoniak op een oppervlak (RIVM, 2014).

DIEPE ECOLOGIE: een milieubeweging die zich inzet voor een transitie naar een andere blik op en relatie tot de natuur (DeKlos, 2017).

ECO-ANGST: een term om verhoogde emotionele, mentale of somatische stress te beschrijven als reactie op schadelijke veranderingen in het klimaatsysteem (mentalmints, z.d.).

ECOLOGICAL GRIEF: het gevoel van verlies dat voortkomt uit het ervaren of leren over vernietiging van het milieu of klimaatverandering (Wikipedia, z.d.)

EUTROFIËRING: het mineraalrijker worden van oppervlaktewater. Het gevolg daarvan is dat de biodiversiteit afneemt en dat er algenbloei/waterbloei ontstaat (Juf Aminozyur, 2018).

EXTINCTION REBELLION: een internationale organisatie die acties organiseert om voor het klimaat op te komen (Extinction Rebellion, z.d.).

KLIMAATDEPRESSIE: Depressieve gevoelens als gevolg van klimaatverandering (Flow magazine, z.d.)

SEISMIEK: met seismisch onderzoek worden kunstmatig geluidsgolven opgewekt in de ondergrond. Deze golven leveren een globaal beeld op van de samenstelling en omvang van de bodemlagen tot maximaal 6 km diepte (alles over aardwarmte, z.d.).

SOLASTALGIA: het gevoel dat je hebt dat het niet klopt, je omgeving, wat er met je gebeurt, dat de natuur gelijk heeft met haar overstromingen en aardbevingen, en dat omdat je miljoenen jaren oude instinct zegt dat het niet klopt met hoe je eigenlijk zou moeten leven (It clicks horse, z.d.).

SPOOKVISTUIG: visnetten, lijnen of ander afval dat is gerelateerd aan de visserij, dat om een of andere reden in zee terecht is gekomen (Animals Today, 2018).

METHODOLOGIE

Voor mijn onderzoek heb ik vooral veel data van het internet gebruikt. Hiervoor heb ik niet alleen op Google gezocht, maar ik heb ook via mijn begeleiders bronnen bemachtigd. Zo ben ik onder andere bij de organisatie van de 'Ambassade van de Noordzee' terecht gekomen, maar ook bij Clea van de Ven (aquatisch ecooloog) en Xandra van der Eijk (kunstenares). Van der Eijk werkt samen met de 'Ambassade van de Noordzee' en maakt soundscapes van geluiden die ze onder water heeft opgenomen.

Ook heb ik online veel kunstenaars gevonden die onder andere kunst maken met afval uit de zee of met ander afval. Maar ik heb ook via mijn begeleiders en Tineke Schuurmans allerlei kunstenaars gevonden die mij hebben geholpen ter inspiratie.

Daarnaast heb ik het boek 'de stem van de Noordzee' gelezen van Laura Burgers, Eva Meijer en Evanne Nowak. Hier heb ik veel informatie uit kunnen halen over de invloed van het Antropoceen op de stemming van mensen, maar ook de kijk van filosofen op het Antropoceen.

Nu heb ik dit tijdens de minor 'Filosofie en Ethiek' ook behandeld, waardoor ik ook van daaruit informatie heb over onder andere dierenethiek.

Verder heb ik tijdens het strandjutten kunnen ontdekken hoeveel afval er op het strand kan liggen, maar ook wat voor afval daar ligt. Ook heb ik gezien wat voor activiteiten er plaats vinden in deze omgeving, zoals het opboren van olie en scheepvaart, maar ook het bouwen van strandpaviljoens.

THEORETISCH KADER EN LITERATUURONDERZOEK

Door het vooronderzoek dat ik heb gedaan ben ik tot de onderzoeksvraag 'hoe laat ik zien wat de invloed van het Antropoceen is op de Noordzee?' gekomen. Om dit te onderzoeken heb ik een aantal deelvragen gesteld. Wanneer ik deze heb onderzocht en beantwoord, kan ik een conclusie trekken en antwoord geven op de hoofdvraag.

WAAROM ZOU DE SITUATIE IN DE NOORDZEE MOETEN VERANDEREN?

Tijdens de minor 'Filosofie en Ethiek' ben ik met een aantal filosofen in aanraking gekomen die het een en ander hebben uitgesproken over dierenethiek. Zo is er Australisch filosoof Peter Singer (1946). Hij heeft het boek 'animal liberation' geschreven, waarin hij met zijn utilistische denkwijze uitlegt dat ook niet-menselijke dieren pijn en geluk kunnen ervaren en dat zij daarom ook goed behandeld moeten worden volgens het utilitarisme. Het utilitarisme wordt ook wel gevolgenethiek genoemd. Binnen deze stroming wordt gedacht dat iets ethisch verantwoord is, wanneer het bijdraagt aan het algemeen nut, oftewel het welzijn en geluk. Hiervan heeft David Hume de beginselen gefor-

muleerd, maar Jeremy Bentham maakte er echt een onderbouwde ethiek van.

Over dieren heeft Bentham deze uitspraak gedaan: "The day may come when the rest of animal creation may acquire those rights which never could have been withholden from them but by the hand of tyranny.", oftewel: "De dag kan komen dat de rest van de dierlijke schepping die rechten mag verwerven die hen nooit anders hadden kunnen worden onthouden dan door de hand van tirannie."

Verder sprak Bentham uitsluitend over mensen. Singer echter wil er graag voor zorgen dat mensen de rechten verlenen aan niet-menselijke dieren die ze tot nu toe onthouden worden. Hij benoemt dus het feit dat dieren ook pijn en plezier kunnen ervaren en dat dieren rechten moet krijgen, gebaseerd op hun waarnemingsvermogen.

Stemrecht vindt hij niet toepasselijk bijvoorbeeld, maar ze moeten wel eten en drinken krijgen, ruimte om vrij te kunnen bewegen en niet in angst te hoeven leven om afgemaakt te worden.

Vervolgens hebben Daan van Dam en ik filosofisch onderzoek gedaan. Zo hebben wij onder andere het boek 'De soldaat was een dolfijn: over politieke dieren' gele-

zen van Eva Meijer.

Hiermee zijn we zelf tot een aantal conclusies gekomen, waaronder dat ook wij vinden dat er een nieuwe vorm van politiek moet komen waarbij de mens niet meer centraal staat. Dat was namelijk het moraal van het boek, Meijer legde in de vorm van een essay uit waarom dat het beste is en noemt ook voorbeelden hoe het die richting op kan gaan. Zo hebben wij dat geformuleerd:

‘De vraag naar deze vorm van politiek komt uit verschillende hoeken van de samenleving. De niet-menselijke dieren zelf die laten merken dat ze lijden door toedoen



Eva Meijer @Merlijn Doomernik

van menselijk handelen; dierenactivisten en milieuorganisaties die meeleven met deze dieren en zien wat voor effect onder andere de bio-industrie heeft op het milieu en consumenten die vegetarische of veganistische producten willen kopen.

Momenteel bepaalt de mens alles voor alle dieren. Wij zien echter een andere machtsverhouding voor ons, waarbij alle dieren dezelfde vrijheid krijgen als mensen en toepasselijke rechten. Dit moeten dan niet alleen negatieve rechten zijn, namelijk dat ze niet gedood, gemarteld of verwaarloosd mogen worden. Gedomesticeerde dieren moeten verzorgd worden, omdat ze niet in het wild kunnen overleven en ook behoefte hebben aan contact met mensen. Wilde dieren moeten met rust gelaten worden en hun woonomgeving moet behouden blijven.

Het feit dat wij wegen aanleggen door leefgebieden van herten en dan zeggen dat herten onverwachts kunnen oversteken is fout, wij rijden namelijk dwars door hun leefgebied heen. Dan heb je nog de dieren die in de buurt van mensen leven. Ook deze dieren moeten in principe met rust gelaten worden, behalve wanneer ze echt overlast veroorzaken. Dan is het toegestaan om ze te vangen en een nieuwe woonplaats voor ze te zoeken.’

Nu heb ik ook het boek 'de stem van de Noordzee' gelezen van Laura Burgers, Eva Meijer en Evanne Nowak. In dit boek wordt besproken of de Noordzee een eigen rechtspersoon zou kunnen worden en waarom dat zo belangrijk is.

Zo heeft Evanne Nowak groeps gesprekken geleid over ecologische ontwrichting en klimaatpaniek. In deze gesprekken bleken veel mensen verdriet, woede, verwarring en angst te ervaren, maar het gevoel van verlies leek centraal te staan. Niet alleen het verlies van de natuur zoals die nu is, maar ook het verlies van naïviteit door continu negatieve nieuwsberichten, verlies van individualisme door de bewustwording van verbondenheid door het samenleven onder dezelfde atmosfeer, verlies van grip, vertrouwen, zin en van een idee wat goed handelen betekent. Ook in positievere zin is er verlies, namelijk van lafheid om op te komen waarvoor iemand staat.

Ook het gevoel van rouw komt steeds terug. Dit gevoel komt vooral door het verlies van wat bekend is. Er heerst een soort angst dat de wereld zoals wij die nu kennen voorgoed zal verdwijnen. Er zijn echter ook zaken waar niet over gerouwd wordt. Deze zaken zijn blijkbaar 'onrouwbaar'. Nowak stelt dat het belangrijk is om ook hierover te rouwen. Het gaat dan om plekken,

landschappen, planten en mineralen. Door hierover te rouwen, leren we een verbinding te voelen met deze elementen. Het rouwen kan worden ingezet om relaties aan te gaan met niet-menselijke anderen en om te begrijpen hoe we samenhangen met het leven en sterven van de andere soorten.

Dit zorgt ervoor dat mensen ook op zullen willen komen voor deze niet-menselijke anderen.

Er komen ook termen langs als eco-angst, klimaatdepressie, extinction rebellion, solastalgia (pijn en verlies van landschap, maar ook verlies van gevoel van thuis zijn, van identiteit), Antropocene horror en ecological grief. Allemaal vrij nieuwe termen die zijn geïntroduceerd doordat men collectief mentale problemen krijgt door ecologische ontwrichting. Uit onderzoek blijkt overigens dat het aantal mensen met zorgen over klimaatverandering en biodiversiteitsverlies sterk toeneemt. Bijna driekwart van de Nederlanders is er bezorgd over. Zo zijn er grootouders die zich schuldig voelen naar hun kleinkinderen toe, maar ook ouders die bang zijn dat hun kinderen de eerste klimaatvluchtelingen zullen zijn. Jongeren voelen zich voorgelogen, verraden en onbegrepen.

Er heersen gevoelens van angst om overweldigd te raken door doelloosheid, zwartgalligheid en fatalisme. Er is zowel sprake van liefde voor de pracht van het le-

ven als aversie van de vernietiging ervan (Burgers et al., 2020).

De zorgen van deze mensen zijn er overigens niet voor niets. Er zijn onderzoekers die beweren dat mensen binnen 100 jaar zullen uitsterven door de gevolgen van overpopulatie en consumentisme.

Om nog meer leed te voorkomen zal er moeten worden ingegrepen. Een mooie stap is het invoeren van wetten voor de Noordzee.

Het is namelijk heel belangrijk om het leven daar te beschermen. Door de behoeftes van de Noordzee serieus te nemen en onze rouwgevoelens te accepteren zullen we als mens meer verbondenheid voelen met de Noordzee en zullen we ook meer respect voor haar krijgen.

Wij horen zelf namelijk niet thuis in de Noordzee, dat is niet ons leefgebied en onze invloed is niet bepaald positief.

WAT IS DE INVLOED VAN HET ANTROPOCEEN OP DE NOORDZEE?

Geluidsoverlast

In de Noordzee vindt veel menselijke activiteit plaats. Ze wordt vervuild met afval, olie en andere schadelijke stoffen. Ze wordt leeggevist, we varen dwars door het leefgebied van talloze zeedieren en we vallen haar las-

tig met onze herrie.

De invloed van het geluidsoverlast is heel ernstig. Ik zal een paar voorbeelden noemen.

De roep van een walvis was voor de tijden van de scheepvaart op zo'n 1000 kilometer hoorbaar voor een soortgenoot, nu is dat nog slechts 10 kilometer. Dat draagt dus niet bij aan de voortplanting of de communicatie met elkaar om bijvoorbeeld voor gevaar te waarschuwen (Brunt, 2021).

De sonar die de marine gebruikt om onder andere onderzeeboten op te sporen, is voor een dichtbijzijnde walvis fataal. Door de harde trillingen gaan de organen van de walvis meetrillen waardoor ze vloeibaar worden en de walvis sterft. Op grotere afstand zorgt het voor doofheid, wat zorgt dat ze dus niet goed met elkaar kunnen communiceren, het moeilijker hebben in de groep en minder goed voedsel kunnen zoeken (Animals Today, 2015).

Door het constante geluidsoverlast gaan dieren zich aanpassen. Sommige dieren leren op een andere manier te overleven, terwijl andere dieren langzaam uitsterven. Dit leidt tot biodiversiteitsverlies.

Een voorbeeld hiervan is de Noordzee voor de westkust van Nederland en België, waar veel botenverkeer is van de Rotterdamse en Antwerpse havens, windmolenpar-

ken waar wordt geheid, seismisch onderzoek en het onschadelijk maken van bommen uit de tweede wereldoorlog. Daar leven inmiddels niet veel verschillende vissoorten meer, alleen vissen die zich hebben weten aan te passen kunnen hier overleven.

Er zijn veel vissen die een zwemblaas hebben. Dit is een onderdeel van hun gehoorsysteem dat door plotseling lawaai kan knappen. Hierdoor wordt de vis in feite opgeblazen. Een van de oorzaken van dat lawaai is de aanleg van windmolenparken.

Ook veel zeezoogdieren kunnen hierdoor ernstige gehoorschade oplopen. Recent onderzoek heeft aangetoond dat ongeveer 10.000 bruinvissen jaarlijks doof worden door het lawaai in de Noordzee.

Nu zijn er wel 'oplossingen' bedacht voor al deze herrie. Er is bijvoorbeeld een stillere heihamer die de windmolen de oceaan in trilt in plaats van slaat. Ook zijn er nieuwe sonartechnieken. Echter worden deze nog niet veel gebruikt. Ook is er onlangs een nieuwe maximum geluidsnorm ingevoerd voor de Noordzee, maar dit moet door de mensen die de herrie veroorzaken zelf worden gecontroleerd. Het is dus maar de vraag of men zich daar wel aan houdt.

Op deze site kun je luisteren naar herrie onder water:

[Onderwatergeluiden](#)

Vervuiling

Op de website van Wageningen University & Research, staan allerlei artikelen over onderzoek naar de effecten van plastic afval op het milieu en dierenleven in de zee. Zo staat er beschreven dat er jaarlijks zo'n 5 tot 13 miljoen ton plastic in zee terecht komt. Dit plastic wordt per ongeluk gegeten door zeevogels en andere dieren. Om hier onderzoek naar te doen bekijken ze de maaginhoud van overleden Noordse stormvogels.

Uit het onderzoek blijkt dat een groot percentage Noordse stormvogels van de Nederlandse Noordzeepopulatie plastic in hun maag heeft, namelijk 95%. Het is duidelijk dat de dieren worden geraakt door chronische vervuiling. De stormvogels uit de Noordzee hebben een gemiddeld gewicht van 0.26 g plastic in hun maag. Dankzij deze resultaten wordt er gepleit voor een beter beleid tot vermindering van zwerfvuil.

Nu heb ik zelf ook ondervonden dat er best veel afval op het strand ligt in Scheveningen. Nu kan ik niet per se aantonen dat alles is aangespoeld, maar een groot deel ziet er zo verweerd uit dat het bijna niet anders kan. Ik vond er echter niet alleen grote stukken plastic, maar ook kleine stukjes. Die kleine stukjes worden natuurlijk het meest gegeten door zeedieren en zijn ook nog het lastigst om op te ruimen.

Nu is het natuurlijk ook van belang om de grote stukken

plastic en ander afval op te ruimen. De grote stukken breken namelijk vanzelf af tot kleinere stukken die dan weer makkelijk te eten zijn.

Het eten van het plastic is erg gevaarlijk voor de zeedieren. Het wordt niet verteerd en het geeft een vol gevoel, waardoor de dieren niet genoeg eten en dood kunnen gaan door ondervoeding.

Ook komt het plastic in de voedselketen terecht. Kleine dieren zoals zoöplankton eten microplastics. Deze microplastics komen dan weer in het lichaam terecht van het dier die deze kleinere dieren eet, vervolgens komt het in het lichaam van een groter dier die dit dier opeet, etc. Zo komt het uiteindelijk aan de top van de voedselketen en kunnen ook mensen op deze manier microplastics in hun lichaam krijgen (Foekema, 2017).

Door al het afval in de zee gaan jaarlijks erg veel dieren dood. Het gaat om zo'n 100.000 zeezoogdieren, zeeschildpadden, ontelbaar veel vissen en een miljoen zeevogels.

Dit komt niet alleen door het eten van het afval. Het drijvende plastic blokkeert het zonlicht, waardoor er minder fytoplankton kan leven. Dit is heel ernstig omdat de fytoplankton aan de basis van de voedselketen in de zee staat en zorgt voor 70% van alle zuurstof in de wereld.

Ook is er veel spookvistuig, het beslaat bijna de helft van al het plastic afval in zee. Dit gaat om 640.000 ton

dat jaarlijks in zee terecht komt. Spookvistuig zijn visnetten, lijnen of ander afval dat is gerelateerd aan de visserij, dat om een of andere reden in zee terecht is gekomen.

Het grootste probleem hiervan is dat dieren er verstrikt in kunnen raken, waardoor ze gewond kunnen raken, kunnen verdrinken en door hun verwondingen overlijden (Animals Today, 2017), (International whaling commission, z.d.).

Er worden bij zeehondenopvang Pieterburen veel zeehonden opgevangen die erin verstrikt zijn geraakt. Maar ook grote dieren zijn de dupe. Er sterven jaarlijks meer dan 300.000 walvissen en dolfijnen door spookvistuig.



Een zeehond verstikt in een visnet © Shutterstock @AD

Scheepvaart en visserij

Een ander schadelijk aspect van het Antropoceen is de scheepvaart, waarbinnen onder andere de visserij funest is voor het ecosysteem.

Een van de schadelijkste facetten van de scheepvaart is het lozen van olie. Het is niet toegestaan voor schepen om hun olie in de zee te lozen. Er wordt echter toch nog vaak illegaal olie geloosd op de Noordzee. Het is helaas erg lastig te handhaven, omdat het erg moeilijk is te achterhalen welk schip zijn olie heeft geloosd. Het lozen van olie is erg schadelijk voor het zeeleven. Zeevogels gaan langzaam dood als ze in aanraking zijn gekomen met olie.

Wat vooral veel illegaal wordt gedumpt is 'bilgewater'. Dit is een mengsel van verschillende vloeistoffen, bestaande uit stoffen als smeermiddelen, schoonmaakmiddelen en metalen. Deze stoffen zijn giftig en dus ook erg schadelijk voor zeedieren. Zelfs de meest minuscule dieren zoals zoöplankton worden hierdoor aangetast. Dit heeft grote gevolgen voor het ecosysteem (Animals Today, 2022).

Naast het lozen van olie zorgen schepen ook dat er inheemse soorten worden geïntroduceerd. Zo zijn er diersoorten die zich vastzetten aan de wanden van de schepen. Wat echter nog een veel groter probleem is, is

het feit dat schepen ballast water meenemen. Dit nemen ze dan mee op het vertrekpunt en wordt geloosd op de bestemming. In dit water zit dan allerlei leven dat op een nieuwe plek wordt geïntroduceerd. Het risico hiervan is biodiversiteitsverlies. Door toenemende concurrentie moeten zeedieren zich aanpassen en alleen de soorten die zich aan de nieuwe situatie aanpassen kunnen overleven. Ook kunnen de inheemse soorten nieuwe ziektes met zich meebrengen.

Schepen zijn overigens überhaupt erg vervuilend. Ze stoten allerlei stoffen uit die schadelijk zijn voor de ozonlaag, maar ook gassen die het broeikaseffect versterken en luchtverontreinigende stoffen. De meest zorgwekkende stoffen die ze uitstoten zijn SO₂ en NO_x. Deze stoffen zorgen namelijk voor eutrofiëring en verzuring van het zeesysteem, maar dragen ook bij aan de depositie boven land. Hierdoor wordt zowel de Noordzee geschaad als de volksgezondheid en de leefomgeving van mensen.

Daarnaast wordt er nog gebaggerd om de vaarroutes goed bevaarbaar te houden. Het water moet namelijk diep genoeg zijn voor de schepen om er doorheen te varen. Het baggeren heeft echter negatieve effecten. Het vernietigt de leefomgeving van allerlei dieren en verwijdert diersoorten. Ook zorgt het ervoor dat de samen-

stelling van het sediment verandert, waardoor de aard en de diversiteit van het plankton veranderen. Ten slotte wordt verontreinigd sediment verspreid.

Dan wordt er ook nog volop gevist in de Noordzee. Dit brengt vervelende consequenties met zich mee. Niet alleen is het vissen zelf erg dierenonvriendelijk, het is ook funest voor de biodiversiteit. Er worden namelijk niet alleen zeedieren opgevist die bedoeld zijn voor consumptie, er is ook veel bijvangst. Van deze bijvangst wordt zo'n 40% teruggegooid, maar vele dieren overlijden alsnog door stress of verwondingen. Ook de vissoorten die wel bewust worden gevangen zijn kwetsbaar. Door overbevissing nemen visaantallen snel af. Hierdoor komt het hele ecosysteem in gevaar. Dit komt ook door de manier waarop wordt gevist. De handeling is al schadelijk genoeg als er niks zou worden gevangen. Bodemsleepnetten zorgen bijvoorbeeld dat de bodem van de zee wordt beschadigd, waar allerlei dieren leven, maar ook koralen.

HOE GA IK DIT DUIDELIJK MAKEN AAN ANDEREN?

Vanaf het begin van het afstuderen af aan wist ik al dat ik graag een (mechanisch) zeeschepsel zou willen maken. Nu wil ik met mijn werk graag laten zien wat de

invloed van het Antropoceen is op de Noordzee. Die invloed is echter best wel groot. Daarom wil ik het toespitsen op een paar aspecten, namelijk geluidsoverlast en vervuiling. Nu is het natuurlijk nog de vraag wat ik dan precies ga maken, met welke materialen, welke geluiden en hoe de zeeschepsels eruit gaan zien. Daarnaast lijkt het me waardevol om mijn onderzoek schriftelijk te laten zien, maar wel beknopt. Zo krijgen mensen meteen de feiten mee en kunnen ze het werk en de boodschap begrijpen.

WELKE MATERIALEN GA IK GEBRUIKEN?

Om de vervuiling van de Noordzee te laten zien ga ik zeeschepsels maken van afval dat is gestrandjut op het strand in Nederland. Ik hoop dan ook veel en interessante materialen te vinden zodat het werk wat meer lading krijgt. Ik denk ook dat het goed is als het groot wordt, omdat dat veel impact maakt. Dan zien mensen meteen dat er veel afval is gevonden. Verder ben ik van plan om latex te gebruiken om de zeeschepsels een realistisch accent te geven. Latex ziet er namelijk echt uit als huid en dit is een erg herkenbaar element voor mensen. Ik verwacht dat dit helpt bij het opwekken van empathie of juist van afschuw.

WELKE VORM GAAT HET VOORWERP KRIJGEN?

Ik wil graag een abstracte vorm geven aan mijn zee-schepsels. Ik denk namelijk dat het een wat amateuristisch of kinderlijk karakter krijgt als ik een dier na ga maken dat al bestaat. Ook vind ik het wel mooi als het werk niet meteen herkenbaar is. Dan gaan mensen eerder speculeren over waar ze naar kijken, in plaats van dat ze het voorgeschoteld krijgen en er niet meer over nadenken.

WELKE GELUIDEN GA IK GEBRUIKEN?

Om het geluidsoverlast in de Noordzee na te bootsen ga ik een soundscape maken. Hiervoor wil ik geluiden opnemen die het gestrandjutte afval maakt. Het lijkt me ook mooi om het geluid op te nemen wanneer het mechanisme aanstaat. Deze geluiden ga ik dan combineren en er een onderwatereffect overheen zetten. Zo maak ik eigenlijk een soundscape van hoe het afval zou klinken onder water. Ik vind dit wel mooi symboliserend voor de boodschap die ik wil overbrengen. Dus niet alleen dat het afval zo belastend is, maar ook dat we zo veel schade berokkenen door de herrie die onder water wordt gemaakt.

WIE KAN MIJ HELPEN?

Ik heb op school natuurlijk een aantal begeleiders die mij in ieder geval helpen, maar zij hebben mij ook verwezen naar een aantal mensen die relevant kunnen zijn voor dit onderzoek. Ook in mijn omgeving heb ik hierbij hulp gekregen. Zo heeft Anja mij verwezen naar Clea van de Ven. Zij is namelijk aquatisch ecooloog en heeft onder meer onderzoek gedaan bij het NIOZ (Royal Netherlands Institute for Sea Research) naar de flexibiliteit en adaptiviteit van groeistrategieën van zeegrassen, duingrassen en moerasgrassen in verschillende omgevingen.

Ik heb haar via een e-mail gevraagd of ze relevante informatie heeft over de invloed van de mens op de Noordzee, waarmee ik mijn onderzoek verdieping kan geven. Ze heeft gereageerd en ze heeft me doorverwezen naar de 'Ambassade van de Noordzee' en 'Oerol'. Nu had ik al wel kennis gemaakt met de 'Ambassade van de Noordzee'. Lucas heeft me daar eerder ook naar verwezen en het boek 'de stem van de Noordzee' is ook in samenwerking met hen gemaakt. Het idee om van de Noordzee een eigen rechtspersoon te maken komt dan ook van hen vandaan.

Van 'Oerol' heb ik ook wel eens gehoord, maar dit is voor mij toch een vrij onbekend concept. 'Oerol' is een festivalorganisatie op Terschelling. Het idee is om

steeds weer een soort utopia op te bouwen die door middel van kunst mensen beïnvloedt zodat ze het landschap en haar bewoners leren bewonderen.

Via Emmy kwam ik bij Xandra van der Eijk. Zij is kunstenaar en werkt samen met de 'Ambassade van de Noordzee'. Zo heeft ze onder water geluiden opgenomen voor een project genaamd 'Sea Synthesis'. Dit project is een doorlopend onderzoek, waarmee ze de Noordzee toegankelijk wil maken door ernaar te luisteren. Hiervoor maakt ze dan ook allerlei geluidsopnames onder water die ze gebruikt om er een soundscape van te maken. Ik heb de link ernaar hier gekoppeld:

[Embassy of the North Sea - Sea Synthesis](#)

HOE GEEF IK HET ZEESCHEPSEL IDENTITEIT?

Ik denk dat het heel belangrijk is om de zeeschepsels een herkenbare context te geven. Zo had Peter bedacht om ze bijvoorbeeld aan vleeshaken te hangen. Het zou ook wel een goed idee zijn om ze naar het strand te brengen of naar zee.

Ik heb er ook over nagedacht om eventueel een soort kijkdoos te maken waar je in kunt kijken en de zeeschepsels ziet. Ik heb dan veel opties, ik zou de zeeschepsels in water kunnen doen of in zand leggen. Ik

zou ook een opname kunnen maken van de zeeschepsels op het strand en deze laten zien in de kijkdoos. Daarnaast is er dan een koptelefoon bij die de soundscape laat horen wanneer je deze opzet. Het idee van de kijkdoos is om de afstand van de mens en het leven in de Noordzee te symboliseren. Wij weten maar weinig van wat er zich afspeelt en het is niet onze leefomgeving. Daarom is er een fysieke en emotionele afstand. Dit geldt ook voor de kijkdoos. Je kijkt ergens naar waar je niet bij kunt.

Ook door de materialen die ik gebruik wordt mijn boodschap gecommuniceerd. Hiermee laat ik namelijk zien dat er veel vervuiling is in de Noordzee.

TENTOONSTELLINGSTEKST

ZEESCHEPSELS

'Zeeschepsels' gaat over de band van de mens met de Noordzee.
Hoewel de mens geen zeeschepsel is, voelt hij zich met haar verbonden.
We luisteren naar haar geluiden om in slaap te vallen en we zien graag de zon in haar zakken.
Haar gezondheid baart ons zorgen, die door ons toedoen achteruit gaat.
We gebruiken de geliefde oceaan als vuilnisbelt, niet bewust, niet expres, maar omdat we kennelijk niet weten hoe we in onze huidige maatschappij haar ongeschonden kunnen laten.
'Zeeschepsels' maakt ons dan ook bewust van het feit dat we haar vernietigen.

INSPIRATIE

Ik heb uit allerlei hoeken inspiratie opgedaan. Dankzij mijn begeleiders op school en mijn stagebegeleider, ben ik tot veel bronnen gekomen die mij hebben geholpen om tot het werk te komen dat ik heb gemaakt.

Qua esthetiek spreekt het werk van Berlinde de Bruyckere mij erg aan. Ze maakt hele realistische werken die veel gevoel oproepen. Met mijn zeeschepsels wil ik ook graag veel gevoel oproepen. De gevoelens die het werk bij mij oproept zijn bewondering, maar ook afschuw en ongemak.



BERLINDE DE BRUYCKERE - ENGELNKEEL



Wat betreft de theorie heb ik inspiratie gehaald uit deze twee boeken: 'De stem van de Noordzee' van Laura Burgers, Eva Meijer en Evanne Nowak en 'Zee nu' van Eva Meijer.

In deze boeken staat informatie over de invloed van het Antropoceen op de Noordzee, over de stijgende zeespiegel en over de negatieve gevoelens en stress die deze fenomenen met zich mee brengen voor veel mensen. Eerder in de opleiding ben ik door mijn interesse in dierenethiek Eva Meijer tegengekomen. Meijer is auteur, filosoof, muzikant en beeldend kunstenaar. Ze heeft me vooral geïnspireerd met haar filosofie.

In haar boek 'De dolfijn was een soldaat: over politieke dieren', stelt ze een nieuwe vorm van politiek voor waarbij de mens niet centraal staat en waar wordt erkend dat niet alleen mensen politieke wezens zijn, waarbij ook wordt geaccepteerd dat we deel uitmaken van een diepe ecologie en dus verbonden zijn met de wereld om ons heen.





Zo vind ik de 'strandbeesten' van Theo Jansen ook erg inspirerend, omdat deze er niet realistisch uit zien, maar je krijgt erbij wel het gevoel alsof je naar dieren kijkt door de beweging. Je gaat echt empathie voelen voor het object waar je naar kijkt.

Ik vind het ook erg interessant dat zijn 'strandbeesten' echt tot leven komen op het strand. Dit voegt veel toe voor de betekenis van het werk en dit lijkt me eventueel ook een mooie context voor mijn zeeschepsels.



STRANDBEESTEN - THEO JANSEN



Op 26/03/22 heb ik 'Waterlicht' bezocht bij slot Loevestein. Dit werk van Daan Roosegaarde gaat over de stijgende waterspiegel en laat zien dat als de dijken het water niet meer kunnen houden, een groot deel van Nederland onder water zal komen te staan.

Ik vond het erg mooi, maar ik had wel een beetje het gevoel dat ik naar een lichtshow kwam kijken. Dat vond ik wel jammer. Er was dan ook maar weinig of eigenlijk geen informatie te vinden over het werk op locatie en de focus leek meer te liggen op vermaak dan op bewustwording. Zo wil ik het zelf in ieder geval niet aanpakken.

Wel vond ik het mooi gedaan met de lasers en de rookmachine, maar ik miste wel meer dimensie door bijvoorbeeld geluid te gebruiken.



Ook heb ik een aantal kunstenaars gevonden die bezig zijn met het maken van kunst met het doel om milieuvervuiling tegen te gaan. Hieronder vallen Maarten van den Eynde, Thijs Biersteker en Jan Eric Visser.



Het werk dat je hier ziet van Thijs Biersteker, gaat over het plastic dat in de ocean terecht komt. Biersteker vindt het ernstig dat 10% van het geproduceerde plastic hier belandt en wilt met dit werk laten zien dat het in onze handen ligt wat we met het plastic doen (Thijs Biersteker, 2019).

'Plastic Reef' van Maarten Vanden Eynde is ontstaan uit een vier jaar durende wereldreis. Tijdens deze reis heeft hij alle vijf grote oceaan stromingen gevolgd en hij vond hier gigantische hoeveelheden plastic. Zo heeft hij in totaal meer dan een ton plastic verzameld, die hij naar zijn studio heeft verzonden om het om te smelten tot een hoop plastic dat lijkt op een natuurlijk rif. Hiermee kaartte hij zowel het verdwijnende koraalrif, als de plastic vervuiling aan (BK informatie, 2012).



MAARTEN VAN DEN EYNDE - PLASTIC REEF

Jan Eric Visser is een kunstenaar die abstracte sculpturen maakt van huis- tuin- en keukenafval.

Zo is het beeldje rechts gemaakt van krant, hergebruikte dossieromslagen, anorganisch huishoudelijk afval, votiefkaarsresten.

Dit werk vind ik heel intrigerend, omdat het zo'n inventieve en esthetisch waardevolle manier is om kunst te maken. Wanneer je het beeldje ziet zou je niet verwachten dat het van afval is gemaakt, maar wanneer je dit weet, geeft dat het wel meer betekenis (Jan Eric Visser, z.d.).



JAN ERIC VISSER - UNTITLED

Johan Daenen heb ik als inspiratiebron gebruikt, omdat hij veel werken maakt waarbij hij dieren combineert met objecten. Zo heb ik 'Luxury' als voorbeeld gepakt, dit is een autoband met rubber die hij heeft gemaakt door een mal te maken van de huid van een krokodil.

Het lijkt me wel interessant om aan mijn zeeschepsels ook dierlijke elementen toe te voegen, als een soort herkenningspunt.

Johan Daenen



JOHAN DAENEN - LUXURY



PLASTIC IN DE OCEAAN



Ik heb foto's opgezocht van plastic in de oceaan, omdat het me ook wel mooi lijkt om dit beeld na te bootsen en het enigszins abstract te maken, maar ook herkenbaar.



KNUTSELS

Ik heb met het eerste idee in mijn hoofd wat dingen gemaakt. Zo heb ik me gefocust op het maken van een zeeschepsel dat lijkt op het zeeschepsel dat ik in het eerste jaar van de opleiding heb gemaakt. Ik wilde hier een mechanische variant van maken en ben dan ook begonnen met een klein prototype.

Ook ben ik begonnen met het experimenteren met materialen om tot een beweeglijk geheel te komen.







STRANDJUTTEN - SCHEVENINGEN
7/03/22





INSPIRATIE BIJ SEA LIFE

[Video 1](#)

[Video 2](#)

Ik vind de beweging van de kwallen in de stroming van het aquarium erg intrigerend. Het is vooral interessant dat de kwallen bewegen door de stroming. Dit effect zou ik kunnen nabootsen met mijn zeeschepsels.





JUTSELS





HILVARIA STUDIO'S



Hier links zie je de ruimte het ei van de Hilvaria Studio's. In deze ruimte zou ik graag mijn werk willen tentoonstellen.

In deze ruimte is namelijk echt de mogelijkheid om een hele aparte wereld en sfeer te creëren, omdat het helemaal afgesloten is, maar ook omdat de muren rond zijn, waardoor het lijkt alsof het een soort oneindige ruimte is.

KLEI EN LATEX



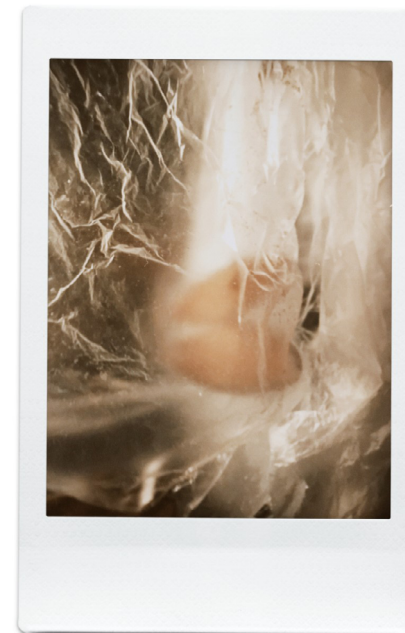
Om het zeeschepsel er enigszins realistisch uit te laten zien, wilde ik een vlezig deel toevoegen. Latex leek me hier geschikt voor en om een latex 'lichaamsdeel' te maken, heb ik eerst een mal gemaakt van klei om vervolgens latex er in te gieten en te laten drogen. Het resultaat vind ik goed uitpakend. Het ziet er uit als vlees met huid en het geeft een dierlijk element.



MINI GRADUATION WEEK



Deze week heb ik een zeeschepsel gemaakt en hiermee geëxperimenteerd met licht, beweging en geluid. Ik heb dan ook een soundscape gemaakt met geluiden van het zeeschepsel en van de ventilator. Daarnaast heeft het zeeschepsel van zichzelf twee zeeschepsels gemaakt.





Nieuwe soundscape

Mijn zeeschepsels waren jammer genoeg aan het einde van de week kwijt, waarschijnlijk weggegooid. Gelukkig heb ik nog wel mijn soundscape.

**STRANDJUTTEN
IN SCHEVENINGEN
18/03/22**





NIEUWE JUTSELS



NIEUWE ZEESCHEPSELS

Aan dit zee-
schepsel zit
een blik dek-
seltje waar
zeepokken op
zijn gaan leven.



Bij het maken van de nieu-
we zeeschepsels heb ik er
rekening mee gehouden dat
je goed de interessante ob-
jecten kunt zien. Ook heb ik
ze op kleur gesorteerd om ze
een beetje een richting op te
sturen. Bij dit zeeschepsel is
de kleur blauw geworden.



Dit zee-
schepsel
is vooral
geel. Ook
heb ik
het latex
lijfje eraan
vastge-
maakt.

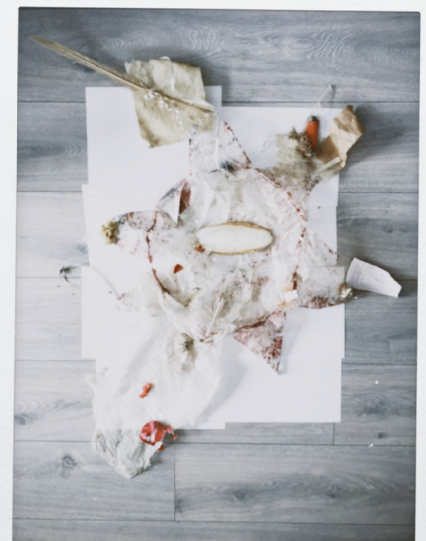


Hier is het
thema dan
weer rood
en dit zee-
schepsel
heeft een
mooie, gro-
te sepia op
zijn rug.



Timelapse

Ik heb het
proces van
het maken
van de zee-
schepsels
gefilmd als
timelap-
se, om het
groeien van
de schep-
sels te
laten zien.



PROCES



Hier ben ik bezig met het
maken van een mechanisme
voor een zeeschepsel.





**STRANDJUTTEN
OP TEXEL
27 & 28/04/22**



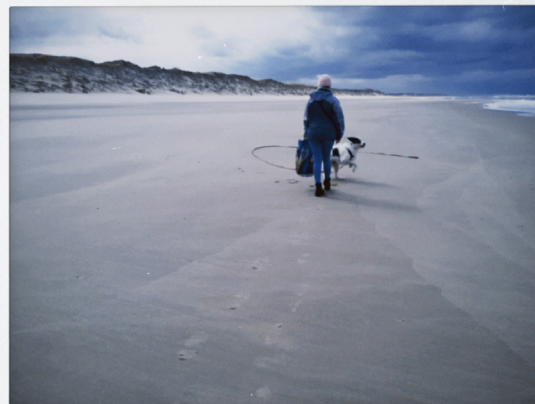
Ik ben samen met mijn moeder en haar hond, Luka, naar Texel gegaan om daar te strandjutten. De eerste dag hebben we gezocht op het strand in de Koog, maar daar vonden we maar weinig. Daarom zijn we de volgende dag naar De Slufter gegaan, omdat ik online heb gelezen dat dat een rustiger strand is. Daar hebben we

veel meer gevonden en voornamelijk visnetten. Het viel overigens ook op dat er veel dode vogels lagen, vermoedelijk Jan-van-Gents.





Het viel me overigens op dat het strand op Texel erg anders was dan het strand in Scheveningen. De stenen in het zand waren anders en de duinen zagen er ook anders uit. Ik vond vooral de zee ruiger en het was er veel rustiger. Er waren niet alleen minder mensen, er was ook minder activiteit rondom de zee en het strand.



ONDERZOEKSRESULTATEN

Uit mijn onderzoek is gebleken hoe belangrijk het is dat er bewustwording wordt gecreëerd over de invloed van de mens op de Noordzee. Deze bewustwording kan ervoor zorgen dat mensen gaan luisteren naar de Noordzee en zullen inzien dat ze moet worden beschermd.

De reden dat dit zo belangrijk is, is het feit dat milieuvervuiling leidt tot grootschalig lijden. Veel mensen maken zich zorgen over het milieu en krijgen veel stress van de ecologische ontwrichting. Dieren zijn vaak de dupe van de klimaatverandering, zij worden niet beschermd terwijl hun leefgebied verwoest wordt.

Wetenschappers zijn bang dat de mensheid niet lang meer zal leven, omdat het Antropoceen zo'n grote invloed heeft op de aarde. Hierdoor zal het klimaat drastisch veranderen waardoor de wereld voor ons niet meer leefbaar zal zijn.

Wat we ons soms nog niet realiseren is onze verbondenheid met de natuur en de niet-menselijke dieren. Het is onze omgeving en het is belangrijk dat het met onze omgeving goed gaat, zodat het met ons ook goed gaat. Net als een plant die zonlicht en water nodig heeft, maar ook voeding uit de aarde, hebben mensen ook levensbehoeftes die de aarde voor ons vervult.

Door menselijk handelen wordt veel schade aangericht in de Noordzee. Niet alleen hebben we ervoor gezorgd

dat eten in de voedselketen terecht is gekomen, we maken de dieren die er leven doof, schrapen de bodem kapot en mishandelen talloze zeedieren. En we doen het allemaal om onze eigen belangen tegemoet te komen, terwijl we ons niet realiseren dat dit tegen ons werkt. Het is ethisch gezien een slechte zaak hoe wij met deze dieren omgaan, dit alleen zou al genoeg reden moeten zijn om ermee te stoppen. Maar het feit dat we ook onszelf ermee schaden zou toch voor iedereen een overtuigende reden moeten zijn.

CONCLUSIE

De beste manier om te laten zien wat de invloed van het Antropoceen is op de Noordzee is door het resultaat naar de beschouwer te halen.

Dit ga ik doen door het afval dat is gevonden op het strand in Nederland te laten zien. Dit afval wordt verwerkt in de zeeschepsels, zodat het eruit ziet als een dier dat erg is aangetast door dit afval. Het zal lijken op een soort mutant die zo misvormd is door menselijk handelen, dat hij continu lijdt.

Ook de herrie die wij onder water maken moet gehoord worden. Er zijn twee opties hiervoor. Ik zou de werkelijke onderwatergeluiden kunnen laten horen, of ik maak zelf geluiden die doen denken aan deze onderwatergeluiden. Deze zal ik dan maken door geluid op te nemen dat wordt gemaakt door de zeeschepsels en daar vervolgens een onderwatereffect overheen te zetten. Dit zal dan klinken als herrie onder water. Dit geluid is dan hoe de zeeschepsels zouden klinken onder water. Dit toont mooi aan hoe verstorend de menselijke activiteiten zijn voor het leven in de Noordzee.

Ik ben er nog niet over uit op welke manier ik het zeeschepsel identiteit ga geven. Omdat ik nog even heb voordat ik het werk zal tentoonstellen, kan ik mijn idee-

en uitproberen.

Ik wil de zeeschepsels in ieder geval graag mechanisch maken, zodat ze er levend uitzien. Daarnaast moet ik nog kijken hoe ik ze ga plaatsen voor de context. Eventueel wel aan een vislijn of op het strand. Ik zou het ook wel tof vinden om er een kijkdoos voor te maken, al zal ik de zeeschepsels dan wel iets kleiner moeten maken dan wat in eerste instantie mijn plan was. Ik heb tenminste genoeg ideeën en welke keuze ik hierin zal maken moet nog blijken.

REFLECTIE

Aan het begin van het afstudeerproject was ik erg gemotiveerd. Ik was actief aan het maken en aan het uitproberen. Na verloop van tijd werd de motivatie toch minder. Tijdens de graduation week leefde het weer op, maar daarna was het toch weer minder. Ik heb het idee dat dit komt door een gebrek aan structuur. Tijdens de graduation week werd er verwacht dat ik er iedere dag was en we spraken als groep om een bepaalde tijd af. Dit hielp mij om op tijd op te staan en te werken aan mijn project. Echter merkte ik op het moment dat niemand mij verwachtte, dat ik ook niet veel van mezelf verwachtte. Ik heb gemerkt dat ik het moeilijk vind om uit mezelf deze structuur te implementeren, waardoor ik traag werk en minder doe dan ik zou willen.

Dit vind ik wel jammer, omdat ik het wel een heel leuk project vind, maar ik zit mezelf dan af en toe in de weg. Ik vind het dan vooral lastig om te beginnen met maken, omdat ik veel verschillende ideeën heb en erg ga twijfelen.

In het vervolg zou ik vanaf het begin af aan meer structuur aan mezelf willen bieden. Ik zou dan een planning willen maken voor iedere dag met mijn eigen deadlines waar ik naar toe kan werken. Ik denk namelijk dat dit me erg zou helpen, zodat ik ook de dag van te voren al weet wat ik de volgende dag ga doen. Dit zal me erg mo-

tiveren om meer te doen en er op tijd mee te beginnen.

Aan het einde van de graduation week waren mijn zeeschepsels weg. Hier baalde ik erg van en ik vond het dan ook lastig om hier een positieve draai aan te geven. Wat ik er wel uit heb gehaald is de realisatie dat mijn werk er nog te veel uitziet als een hoop afval en ik er voor moet zorgen dat het meer identiteit krijgt. Ook kwam ik op het idee om anderen te vragen of ze voor mij afval willen strandjatten. Hier is echter weinig uit gekomen helaas.

Uiteindelijk ben ik wel blij met mijn concept en ik denk dat het werk echt heel tof kan worden. Ik moet nu alleen nog deze maand gebruiken om heel hard te werken aan mijn zeeschepsels, zodat ik iets neer kan zetten waar ik trots op ben.

Wanneer ik ga beginnen met de plannen die ik heb beschreven in de conclusie, verwacht ik wel dat het werk erg mooi zal worden en ik hoop dat mijn beoordelaars geraakt zullen zijn door het werk en echt de boodschap zullen ervaren die ik naar ze wil overbrengen.

Ook ben ik blij met het contact met Tineke Schuurmans. Dankzij haar kan ik mijn werk bij de Hilvaria Studio's presenteren en zal het afstuderen van de gehele klas

er plaatsvinden. Tijdens de stage heeft ze mij ook gestimuleerd om hard te werken en ik heb echt veel van haar geleerd.

Ze heeft me ook naar een aantal hele interessante kunstenaars verwezen die ik erg inspirerend vind.

LITERATUURLIJST

- Alles over aardwarmte (z.d.). Wat gebeurt er precies bij seismisch onderzoek?. Geraadpleegd op 28 april 2022, van <https://allesoveraardwarmte.nl/veelgestelde-vragen/wat-gebeurt-er-precies-bij-seismisch-onderzoek/>
- Animals Today (2015). Amerikaanse marine doodde walvisen met sonar. Geraadpleegd op 26 april 2022, van <https://www.animalstoday.nl/amerikaanse-marine-doodde-walvissen-met-sonar/#:~:text=De%20marine%20gebruikt%20de%20sonar,met%20de%20dood%20tot%20gevolg.>
- Animals Today (2017, september). Walvis sleept visnetten 1700 kilometer mee en overlijdt. Geraadpleegd op 26 april 2022, van <https://www.animalstoday.nl/walvis-sleept-visnetten-overlijdt/>
- Animals Today (2018). Visbedrijven moeten spookvistuig bestrijden. Geraadpleegd op 28 april 2022, van <https://www.animalstoday.nl/visbedrijven-spookvistuig-bestrijden/>
- Animals Today (2022, maart). Schepen lozen tot 3000 keer per jaar olie in Europese wateren. Geraadpleegd op 26 april 2022, van <https://www.animalstoday.nl/schepen-lozen-olie-europese-wateren/>
- BK informatie (2012, juni). Plastic Reef. Geraadpleegd op 26 april 2022, van https://www.maartenvandeneinde.com/?rd_writing=400-2&lang=en
- Brunt, C. (2021, 24 maart). Hoe ons constante lawaai het zeeleven kapot maakt. One world. Geraadpleegd op 26 april 2022, van <https://www.oneworld.nl/lezen/klimaat/hoe-ons-constante-lawaai-het-zeeleven-kapot-maakt/>
- Burgers, L., Meijer, M. & Nowak, E. (2020). De stem van de Noordzee. Boom uitgevers Amsterdam
- Clark, T (2020, 4 september). Ecological Grief and Anthropocene Horror. Project Muse. Geraadpleegd op 26 april 2022, van <https://muse.jhu.edu/article/753061>
- DeKlos (2017, 4 februari). Wat is Diepe Ecologie? Arne Naess' filosofie. Geraadpleegd op 28 april 2022, van <https://deklos.wordpress.com/2017/02/04/wat-is-diepe-ecologie-arne-naess-filosofie/>
- Extinction Rebellion (z.d.). Over ons. Geraadpleegd op 28 april 2022, van <https://extinctionrebellion.nl/>
- Flow magazine (z.d.). EEN KLIMAATDEPRESSIE: WAT IS HET? (EN HOE GA JE ERMEE OM?). Geraadpleegd op 28 april 2022, van <https://www.flowmagazine.nl/tijdgeest-geschiedenis/slow-nieuws/een-klimaatdepressie-wat-is-het-en-hoe-ga-je-ermee-om.html>
- Foekema, E.M., van den Heuvel-Greve, M., Murk, A.J. & Koelmaans, A.A. (2017). Plastics in mosselen. Wageningen University & Research. Geraadpleegd op 26 april 2022, van <http://edepot.wur.nl/419680>
- International whaling commission (z.d.) Whale Entanglement - Building a Global Response. Geraadpleegd op 26 april 2022, van <https://iwc.int/entanglement>
- It clicks horse (z.d.). ER IS EEN WOORD VOOR: SOLASTALGIA. Geraadpleegd op 28 april 2022, van <https://www.ingeteblick.be/cursief/ongezouten/er-is-een-woord-voor-solastalgia/>

- Jan Eric Visser (z.d.) Untitled. Geraadpleegd op 26 april 2022, van <http://www.janericvisser.nl/>
- Juf Aminozyur (2018, 7 september). WAT IS EUTROFIËRING?. Geraadpleegd op 28 april 2022, van <https://juf-aminozyur.nl/wat-is-eutrofiëring/>
- Kraaijvanger, C. (2010, 18 juni). Mens sterft binnen 100 jaar uit. *Scientias*. Geraadpleegd op 26 april 2022, van <https://scientias.nl/mens-sterft-binnen-100-jaar-uit/>
- Massasterfte bruinvissen nog een raadsel: 'Ze gingen tegelijk kiertijd dood' (2021, 30 augustus). *RTL Nieuws*. Geraadpleegd op 26 april 2022, van <https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/nederland/artikel/5251022/bruin-vis-sterfte-waddeneilanden-noordzee-dood-dierenambulace>
- Meijer, E. (2017, september). De dolfin was een soldaat: over politieke dieren. Uitgeverij Cossee
- Mentalmints (z.d.). Eco-angst. Geraadpleegd op 28 april 2022, van <https://mentalmints.nl/eco-angst/>
- Messeman, S. (2019, 2 oktober). 'Leven in het antropoceen' is een oproep om hoopvoller te denken over de klimaatcrisis. Geraadpleegd op 26 april 2022, van <https://www.trouw.nl/religie-filosofie/leven-in-het-antropoceen-is-een-oproep-om-hoopvoller-te-denken-over-de-klimaatcrisis-b5153796/?referrer=https://www.google.com/>
- Nelms, S. , Galloway, T. , Godley, B., Jarvis, D.B. & Lindeque, P.K. (2018). Investigating microplastic trophic transfer in marine top predators. *ScienceDirect*. Geraadpleegd op 26 april 2022, van <https://doi.org/10.1016/j.envpol.2018.02.016>
- NPO kennis (z.d.). Herrie onder water: een stille ramp in zee. Geraadpleegd op 26 april 2022, van: <https://npokennis.nl/longread/7789/herrie-onder-water-een-stille-ramp-in-zee>
- Pieterburen Zeehondencentrum (z.d.). Plastic soep. Geraadpleegd op 26 april 2022, van <https://www.zeehondencentrum.nl/centrum/plastic-soep/>
- Plastic Soup Foundation (2018). Probleem spooknetten veel groter dan gedacht. Geraadpleegd op 26 april 2022, van <https://www.plasticsoupfoundation.org/2018/03/probleem-spooknetten-veel-groter-dan-gedacht/>
- Proveg international (z.d.). Vissen: visserij en het kweken van vis in aquaculturen. Geraadpleegd op 26 april 2022, van <https://proveg.com/nl/5-pros/dieren/vis-vissen-en-het-kweken-van-vis-in-aquaculturen/>
- RLI Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (z.d.). OVERZICHT ACTIVITEITEN NOORDZEE: SCHEEPVAART. Geraadpleegd op 26 april 2022, van <https://www.rli.nl/content/overzicht-activiteiten-noordzee-scheepvaart>
- Singer, P. (1975). *Animal Liberation Summary and Study Guide*. SuperSummary. Geraadpleegd op 1 februari 2021 , van <https://www.supersummary.com/animal-liberation/summary/>
- Stichting de Noordzee (2013, 4 maart). Illegaal olie lozen op de Noordzee nog altijd de gewoonste zaak van de wereld. Geraadpleegd op 26 april 2022, van: <https://www.noordzee.nl/illegaal-olie-lozen-op-de-noordzee-nog-altijd-de-gewoonste-zaak-van-de-wereld/>
- The Ocean Conference (2017). Factsheet: marine pollution. Geraadpleegd op 26 april 2022, van https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Ocean_Factsheet_Pollution.pdf
- Thijs Biersteker (2019). SHADED SEAS Interactive ocean plastic at your fingertips. Geraadpleegd op 26 april 2022, van

<https://thijsbiersteker.com/shaded-seas>
TNO innovation for life (z.d.). JOMOPANS: MONITORING VAN ONDERWATERGELUID IN DE NOORDZEE. Geraadpleegd op 26 april 2022, van <https://www.tno.nl/nl/aandachtsgebieden/defensie-veiligheid/expertisegroepen/acoustics-sonar/jomopans-monitoring-van-onderwatergeluid-in-de-noordzee/#:~:text=Daarnaast%20dragen%20ook%20menselijke%20activiteiten,zeehonden%20%20bruinvissen%20en%20sommige%20vissoorten.>

Radboud Universiteit (z.d.). 19|10|23 De mens; met uitsterven bedreigd | Lezingen door filosoof René ten Bos en milieu kundige Ingrid Visseren-Hamakers. Geraadpleegd op 26 april 2022, van <https://www.ru.nl/radboudreflects/terugblik/terugblik-2019/terugblik-2019/19-10-23-mens-uitsterven-bedreigd-lezingen/>

Rijkswaterstaat (z.d.). Noordzee: project geluidsmonitoring (JOMOPANS). Geraadpleegd op 26 april 2022, van <https://www.rijkswaterstaat.nl/water/projectenoverzicht/noordzee-project-geluidsmonitoring-jomopans#&gid=1&pid=2>

RIVM (2014, 30 december). Wat is (natte en droge) depositie?. Geraadpleegd op 26 april 2022, van <https://www.rivm.nl/wat-is-natte-en-droge-depositie#:~:text=Depositie%20is%20het%20neerslaan%20van,droge%20depositie%20en%20natte%20depositie.>

USPW (z.d.). Plastic is suffocating the ocean by killing plankton. Geraadpleegd op 26 april 2022, van <https://www.uspw.net/how-plastic-suffocates-the-ocean.html>

Venmans, P. (2008). Over de zin van nut - een filosofisch essay. Uitgeverij Atlas Amsterdam/Antwerpen

Versteeg, W. (2020, 17 februari). Elke soort kan uitsterven - de mens dus ook. Universiteit Utrecht. Geraadpleegd op 26 april 2022, van <https://www.uu.nl/nieuws/elke-soort-kan-uitsterven-de-mens-dus-ook>

Wageningen University & Research (2019, 2 september). Noordse Stormvogel en plastics - graadmeter rapport 2018. Geraadpleegd op 26 april 2022, van: <https://www.wur.nl/nl/onderzoek-resultaten/onderzoeksinstituten/marine-research/show-marine/noordse-stormvogel-en-plastics-graadmeter-rapport-2018.htm>

Wikipedia (z.d.). Ecological grief. Geraadpleegd op 28 april 2022, van https://en.wikipedia.org/wiki/Ecological_grief